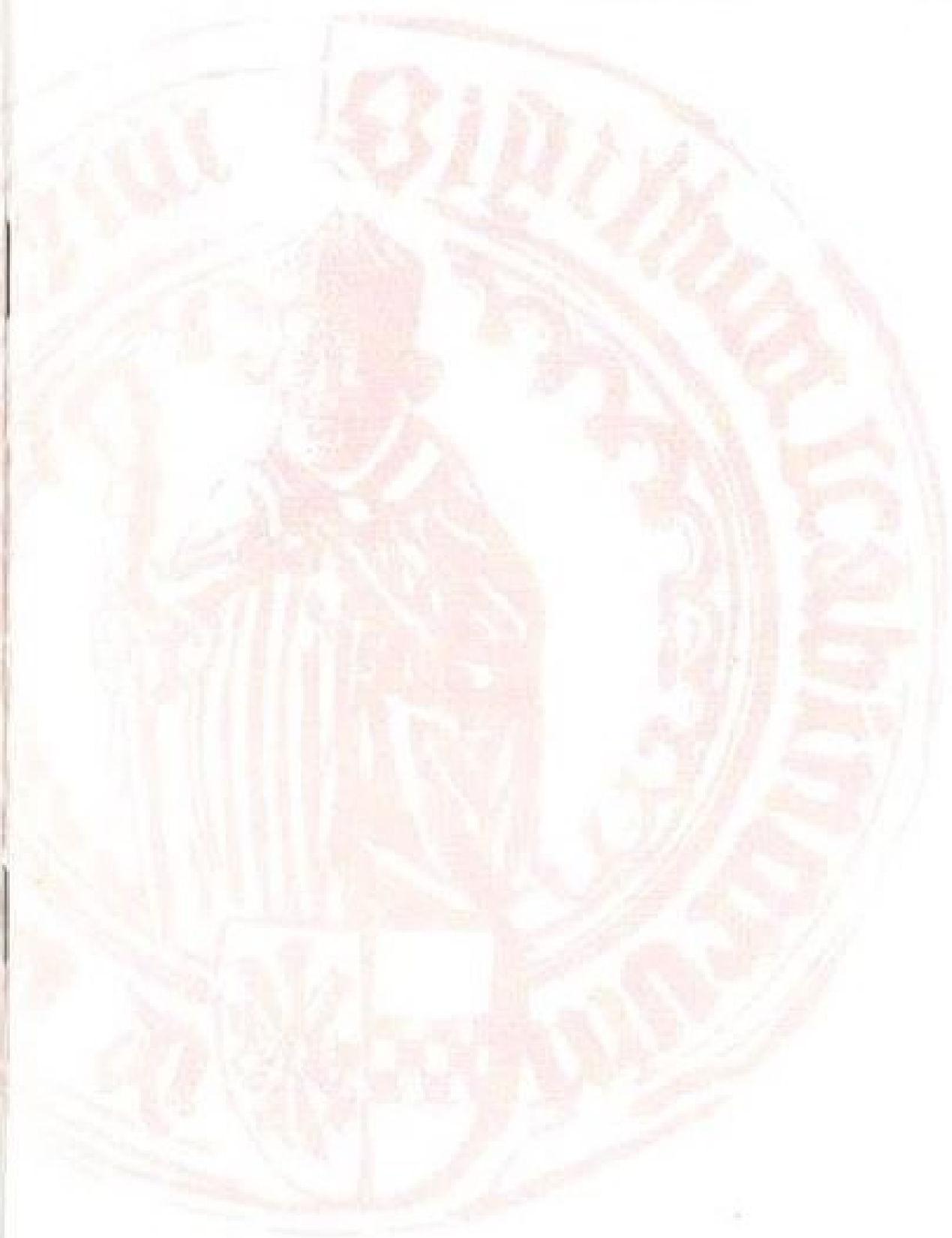

Historische Kring

Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 19 nr. 3/4 november 2002

Driepas

COLOFON

DRIEPAS

verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo
verschijnt drie à vier maal per jaar. Losse nummers € 2,30.

Redactie

W.F.W.M. van Heugten
Th.M.J. Jonker
M.M. Rebholz

e-mailadressen

Jonker.Loo@net.HCC.nl
W.F.W.M.vanHeugten@ATO.DLO.NL

Bestuur Historische Kring

H.J.Th. Derksen, penningmeester (Duiven)
A.H.E. Janssen (Groessen)
Th.M.J. Jonker, secretaris (Loo)
Th. Leicher (Duiven)
J.H.M. Verhey, voorzitter (Duiven)
J.F.H. te Witt, vice-voorzitter (Groessen)

Secretariaat: postbus 212, 6920 AE DUIVEN

Rabobank Duiven, rek.nr. 31.54.07.484

Postbank, rek.nr. 49.23.697

t.n.v. penningmeester Historische Kring, Duiven.

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost € 12,- per jaar;

het partner- of gezinslidmaatschap € 4,80 per jaar.

Een abonnement op alleen DRIEPAS kost € 6,- per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven en Zevenaar betalen
€ 3,40 extra als bijdrage in de verzend- en portokosten.

Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk vóór 1
december van het lopende jaar.

Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestem-
ming vooraf en zonder bronvermelding.

ISSN: 0921-5549

INHOUD

EEN SOLDAAT VAN NAPOLEON F.J.M. Staring	50
VERENIGINGSNIEUWS	73

Een nieuwe Driepas, de laatste alweer van 2002. Met wetenswaardigheden van vroeger en nu. Uit het verleden is de geschiedenis van een merkwaardige nalatenschap van een soldaat van Napoleon.

Een Groessense jongeman die - als zo velen - de barre tocht naar Rusland niet overleefde. Vele jaren nadien leverde dat de kerk van 't Loo nog een aardig sommetje op. Dank zij een handige pastoor!

Een nieuwigheidje is een inlegvelletje met informatie over aanstaande lezingen en excursies. Zo'n initiatief lijkt handig maar blijkt kwetsbaar te zijn. Niet zo gauw waren 300 van die velletjes gedrukt of degene die op 16 januari 2003 een lezing had toegezegd, moest zich noodgedwongen afmelden. Wat doe je dan met de voorraad? Op de genoemde datum zal er beslist een lezing zijn, maar op zo'n korte termijn is nog niet bekend wie de heer Wilterdink zal vervangen.

Noteer alvast de data en - vooral - houd de berichtgeving in de lokale pers in de gaten!

Redactie

EEN SOLDAAT VAN NAPOLEON

De merkwaardige nalatenschap van de Antonius Freriks uit Groessen

Een stukje lokale geschiedenis uit de Franse Tijd, met als inzet een - voor die tijd - fors geldbedrag ten gunste van de kerk van 't Loo.

In de 19de eeuw werden notarissen nogal eens belast met het opmaken van een boedelbeschrijving, dit in verband met de toenmalige wetgeving. Meestal werd zo'n inventaris gemaakt vanwege successierechten die aan de overheid betaald moesten worden; soms ook bij een boedelscheiding of om erfrechten van minderjarige kinderen vast te leggen, wanneer een der ouders was overleden en de weduwe/weduwenaar een nieuw huwelijk wilde aangaan. Daarbij werd dan uitvoerig vermeld wat de erflater aan roerende en onroerende goed bezat. In Driepas nr 2 van 1999 is al eens zo'n inventaris beschreven, betreffende de hofstede Emaus te Groessen.

Opmerkelijk en van geheel andere aard was de inventarisatie door notaris Gesinus Pliester van het toenmalige kanton Zevenaar op 7 augustus 1835 van de boedel behorende tot de afwezige Antonius Freriks. Niet alleen de term „afwezige”, maar de hele entourage was bijzonder. De gebeurtenis vond

plaats op de pastorie van 't Loo en behalve pastoor Antonius Bonekamp waren er ook twee leden van het Arm- en Kerkbestuur van Loo aanwezig, in de personen van Jan Peters, landbouwer op Candia, en Jacobus Hoppenreijs, landbouwer in 't Loo. Verder waren er de vrede-rechter uit Zevenaar en nog twee getuigen, zoals te doen gebruikelijk was. Wat notaris Pliester uitvoerig noteerde (zie bijlage 3), komt er kort gezegd op neer dat alleen een vordering was van f 1.550,- door Antonius Freriks, wegens dienstvervangning.

De voorgeschiedenis

Na de inlijving van Nederland bij Frankrijk in 1810 voerde Napoleon ook hier de zgn. conscriptie in. Conscriptie (letterlijk: inschrijving) betekende dat alle jongemannen werden ingeschreven naar hun geboortjaar (zie bijlage 1) en uit deze lijst werd door middel van loting aangewezen wie in Franse krijgsdienst moest treden.

De keizer had in Europa nogal wat te bevechten en om aan soldaten te komen koos hij voor deze vorm van dienstplicht, waarbij jongemannen van twintig jaar onder de wapenen werden geroepen.

Wie inlootte moest vijf jaar het leger in, tenzij hij zich kon laten vervangen door een remplaçant die - tegen forse betaling - zijn plaats in het leger innam. Maar alleen welgestelden konden zich die luxe veroorloven. Via een systeem van remplaçantenbanken boden vrijwilligers zich aan en zo kon vraag en aanbod worden geregeld. Overigens werd niet elke plaatsvervanger door de Raad voor de Rekrutering geac-

cepteerd. Wanneer met een plaatsvervanger een akkoord was bereikt, werd daarvan door een notaris een contract opgemaakt met de wederzijdse verplichtingen van beide partijen. Er kon bijvoorbeeld in staan dat de plaatsvervanger telkens een bewijs moest leveren van zijn aanwezigheid in dienstverband, al of niet gekoppeld aan een periodieke uitbetaling. De contracten waren derhalve heel verschillend. De belangrijkste bepaling was wel om aan de remplaçant zelf of aan zijn nabestaanden een aanzienlijke bedrag uit te keren als hij tijdens zijn militaire dienst verwond raakte of om het leven kwam.

Teregtocht uit Rusland van soldaten uit Napoleon's leger (1812)

ARNHEM den 21 April 1812.

DE COMMANDEUR DER
KEIZERLIJKE ORDER
DER REUNIE, RIDDER
VAN HET LEGIOEN VAN
EER, PREFECT VAN HET
DEPARTEMENT VAN
DEN BOVEN-IJSSEL.

AAN DEN MAIRE VAN

Kempenaer

Mijn Heer,

Ik zende U hiernaevens eenige Oproepings-Biljetten voor Conscrite van de Klassen van 1808, 1809 en 1810, welke door het Nummer bij de Loting aan hun te beurt gevallen tot het contingent voor de Cohorten der Nationale Garde, behooren.

Ik verzoek dezelve zonder verzuim aan de daarin genoemde Personen te doen geworden, en zorg te dragen, dat zij zich op den daarbij bepaalden tijd te Arnhem sisteren.

Ik noeme mij met achting.

De Prefect voornoemd

Andringa de Kempnaer

In opdracht van de Prefect van de Boven-IJssel Andringa de Kempnaer diende de maire (burgemeester) ervoor te zorgen dat het oproepingsbiljet persoonlijk aan de opgeroepene werd overhandigd. Daartoe ging de gemeentebode de betrokkene aanzeggen op de "gemeentekamer" te verschijnen. Het biljet werd dan voorgelezen en vervolgens moest de jongeman voor ontvangst tekenen.

De door Napoleon ingevoerde *conscription* wekte veel opschudding onder de bevolking. Voor velen was het een schrikbeeld voor vijf jaren uit de vertrouwde familie te worden weggerukt om in vreemde krijgsdienst te gaan. Wie het even kon betalen regelde op voorhand vrijstelling voor zijn zoon(s) en liet dat contractueel vastleggen. Er zijn diverse voorbeelden van teruggevonden. Zo liet Willem van Egeren, bouwman in Ooy onder Oud-Zevenaar, in juni 1811 door Jean La Roux, *griffier bij het Vredesgerecht van het Canton Sevenaar, Departement van de Boven-IJssel*, die de functie van notaris waarnam, een *remplaceringscontract* opmaken voor zijn zoon Lamert van Egeren, geboren in het jaar 1792, als deze door het lot mocht worden aangewezen als soldaat te dienen in het Franse leger. De vergoedingen bij dienstvervanging in de eerste jaren van de *conscription* waren nog niet zo hoog als de bedragen die in de latere periode werden bedongen.

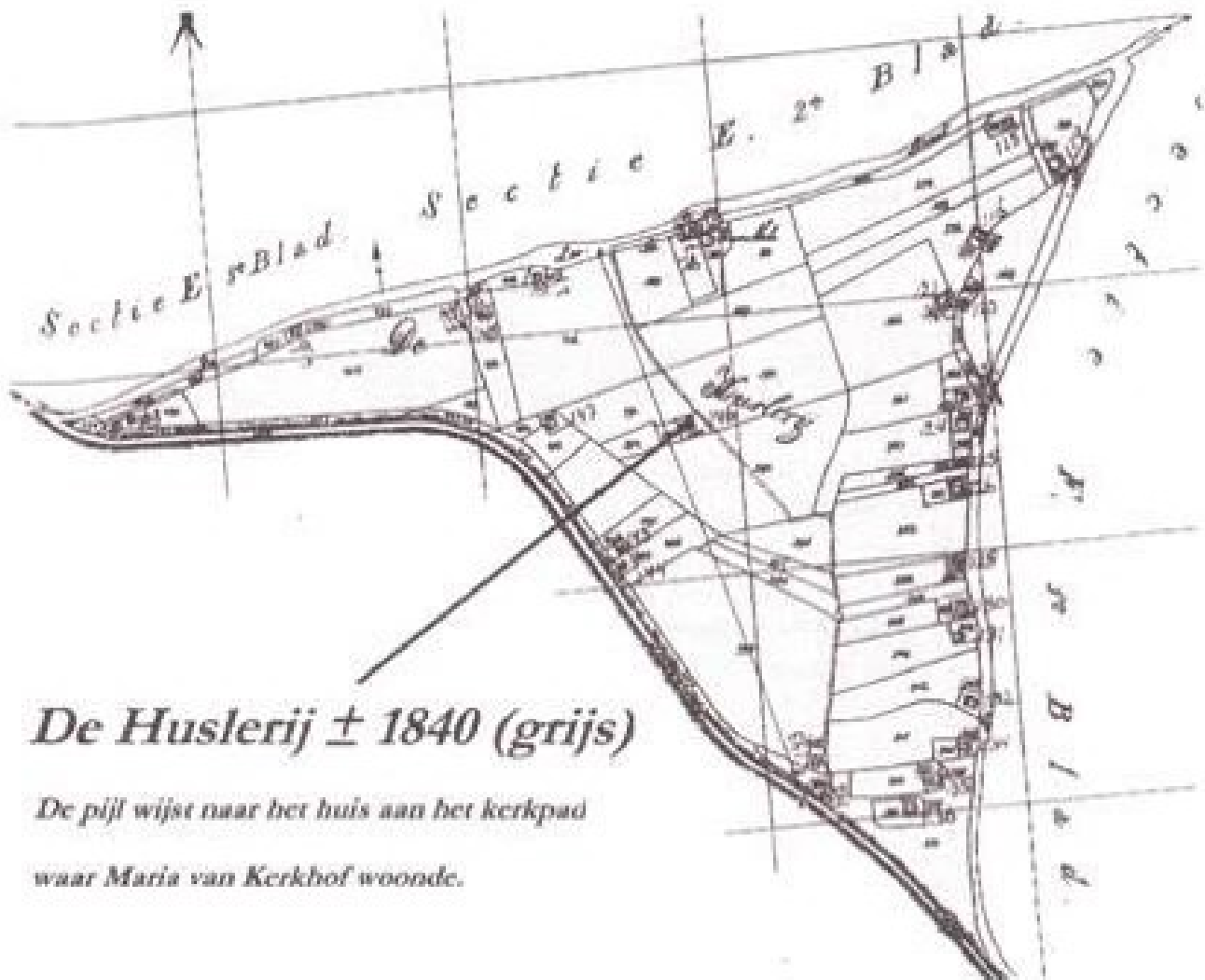
Hermanus Theodorus Bartels, meerderjarig, geboren te Groessen in 1790⁽¹⁾ en als knecht bij C.H. van Nispen te Zevenaar dienende, maakte op 30 juni 1811 uit voorzorg bij notaris La Roux een *remplaceringscontract* met de meerderjarige Matthias Albertus Ducker, geboren te Naarden en sedert zestien jaren wonende te Didam. Zowel bij actieve dienst als bij aanwijzing tot reservist zou genoemde Ducker zich onderwerpen *aan alle reglementen en wetten die omtrent conscription existeren of mochten uitgegeven worden*. Als Bartels niet zou worden ingeloot ontving zijn vervanger evengoed een *douceurtje* van f 90,-, mits daarvan een behoorlijk attest door de competente overheid werd afgegeven. Bij actieve dienst verplichtte Bartels zich tot het uitkeren van f 550,- na volbrachte dienstplicht, welk bedrag vanaf het moment dat Ducker in dienst kwam tot aan de uitbetaling een rente van 5% per jaar aan de contractant opleverde. En *indien Matthias Albertus Ducker marcheren moet*, zou hij nog eens f 50,- van Hermanus Bartels ontvangen.

Napoleon wilde heel Europa beheersen en in 1812 ondernam hij zijn veldtocht naar Rusland. In alle onderworpen landen werden telkens steeds nieuwe lichteningen rekruten opgeroepen. Zo gingen ook de twee broers Cornelis en Antonius Freriks uit Groessen mee met het Franse leger. Zij waren zoons van Maria van Kerkhof, weduwe van Christoffel Freriks uit de Hoesselarij onder Groessen. Cornelis was geboren in 1789 en Antonius in 1793. Blijkbaar was Cornelis Freriks

voor eigen nummer ingeloot, want van hem horen we niet meer dan dat hij in keizerlijke dienst was en dat hij evenals zijn broer met de Franse legers naar Rusland was vertrokken⁽²⁾. Antonius Freriks daarentegen ging als *remplacant* voor ene Antonius Borkens, ook genoemd Borkus, een zoon van Maria Kemperman, weduwe van Derk Borkens uit Breedenbroek onder Gendringen. Van beide broers werd nooit meer iets vernomen. Napoleon leed zijn nederlaag bij Waterloo

en Nederland werd een koninkrijk onder Willem I. Een deel van de Liemers, waaronder Duiven, Groessen en Loo, behorend tot

de zogeheten Kleefse Enclaves, werd in 1816 daar aan toegevoegd.

De Huslerij ± 1840 (grijs)

De pijl wijst naar het huis aan het kerkpad waar Maria van Kerkhof woonde.

Arme weduwe

Maria van Kerkhof was al vroeg weduwe geworden. Haar man overleed in 1795, toen zoon Antonius amper anderhalf jaar oud was. Doordat beide zoons niet meer terugkwamen sleet zij haar dagen alleen in haar huisje in de Hoesselarij. Het enige wat haar restte, was een afschrift van het

notarieel contract van Antonius, op grond waarvan zij de afgesproken rente trok van het daarin vastgelegde kapitaal (zie bijlage 2). Ongetwijfeld behoorden beide zonen tot de velen die in de strijd tegen Rusland om het leven waren gekomen. Maar zonder bericht van overlijden kon het door Antonius Freriks overeengekomen bedrag niet worden

opgeëist. Hij was immers gewoon niet teruggekomen. Evengoed kon hij krijgsgevangen zijn genomen en pas vele jaren later worden vrijgelaten.

Ook de pastoor van 't Loo zal van deze kwestie hebben gehoord. De weduwe Freriks was zeker ook niet de enige die in zo'n positie verkeerde. Hoewel zij officieel in Groessen woonde en dus tot de parochie Groessen behoorde, was de betrokkenheid bij de kerk van 't Loo blijkbaar groter dan bij die van Groessen. In tegenstelling tot Antonius was de oudste zoon Cornelis ook in 't Loo gedoopt en niet in Groessen⁽⁹⁾.

Uit de opeenvolgende gebeurtenissen wordt duidelijk dat pastoor Bonekamp van plan was het remplaceringsgeld, toekomende aan de weduwe Freriks, binnen te halen en dat hij ook de regie voerde om dat doel te bereiken. Vanaf 1825 was hij pastoor van 't Loo en anders dan bijvoorbeeld Groessen had de kerk van 't Loo, ooit slechts een kapel, relatief weinig kapitaal waarvan renteninkomsten werden genoten. De St. Antoniusvicarie van 't Loo, de oorspronkelijke bron van inkomsten voor de plaatselijke geestelijke, was bij de reformatie al in 1613 weggefallen. De grens van

de Groessense parochie liep vóór 1851 tot vlak bij de Loose kerk en de pastoor van Groessen ontving dus de vergoedingen voor diensten van dopen, trouwen en begraven, maar ook vanwege gevestigde fundaties en grondschenkingen voor zover dat onder zijn jurisdictie viel.

Al eeuwenlang hadden de vrome wilsbeschikkingen van gestorven voorouders in Groessen en Duiven gezorgd voor opbrengsten aan pachten en renten op belegd kapitaal, waardoor die plaatsen tot de rijkere parochies konden worden gerekend. In de nalatenschap van Antonius Freriks zag pastoor Bonekamp een mogelijkheid voor 't Loo verbetering in het financiële draagvlak te brengen. Daarbij ging het niet alleen om de inkomsten voor het pastoraat, want behalve Kerk en Armen werden ook de koster en de organist van 't Loo erbij betrokken. Een „uiterste wilsbeschikking" van de weduwe Freriks als moeder en erfgenaam van haar zoon ging ook buiten parochiegrenzen om. Als tegenprestatie kreeg Maria van Kerkhof een fundatie van memorie-diensten in de kerk van 't Loo toegezegd, iets dat zij uit haar eigen bescheiden inkomsten als arbeidster nooit zou hebben kunnen bekostigen.

Het testament

Op 22 december 1828 maakte de eerder genoemde notaris G. Pliester, toen nog residerende in Herwen, zijn opwachting op de pastorie in 't Loo. Behalve Antonius Bonekamp als gastheer en als getuige, waren ook als getuigen verzocht Johan Wilhelm Peter Koch, secretaris wonende te Zevenaar, Reinier Peelen, assessor (tegenwoordig is dat de functie van wethouder), Hendrik Hoppenreijts, lid van de gemeenteraad en Jan Willem Peelen, tapper, de drie laatsten woonachtig in 't Loo. En ook Maria Freriks-van Kerkhof verscheen op de pastorie om aan de notaris haar testament op te geven, die dat testament *eigenhandig geschreven heeft zodanig als hetzelfde van de comparante gedicteerd is*. De testatrice zelf kon niet schrijven. De bewoordingen waarin het een en ander gesteld is, verraden de inspraak van een kerkelijke deskundige, zij waren zeker niet afkomstig uit de mond van een bijna 80 jaar oude weduwe uit een buurtschap als de Hoesselarij.

Haar laatste wilsbeschikking kwam er op neer dat de kerk van 't Loo erfgenaam werd van alles wat zij zou nalaten. Het remplaceringscontract wordt als

zodanig niet genoemd, maar daar ging het wel om zoals uit een andere passage blijkt. Haar *klederen en lijfstoebehoren* waren bestemd voor Elisabeth Jansen, getrouwd met haar neef Rut Siemes, wonende onder Groessen. De kerk kreeg de verplichting tot een fatsoenlijke begrafenis op het kerkhof van 't Loo *met een zingende dienst*. Tevens moest er één en een derde mud rogge tot brood worden gebakken en aan de armen van die parochie worden uitgedeeld. En dan volgt er verder: *Ik begere dat een derde gedeelte der inkomsten mijner nalatenschap ten eeuwigen dage besteed zal worden om daarvoor in de kerk van 't Loo voornoemd op de wijze door de tijdelijke aartspriester of andere geestelijke overheid te bepalen jaarlijkse missen te doen en jaargetijden te vieren zoo voor de rust mijner ziel als die van wijlen mijnen man en van mijne kinderen*. Die inkomsten zouden op termijn bestaan uit de renten van het te beleggen kapitaal, als dat eenmaal ontvangen was. Met de uitvoering van haar testament, die nog enkele bepalingen bevatte omtrent de kerkelijke vieringen en vergoedingen, later nog eens bevestigd door de aarts-priester van Gelderland, werd de oudste van de zittende kerkmeesters belast.

De volgende stap betrof een ver-

klaring van het gemeentebestuur van Duiven, gedateerd 3 november 1831, waarin gesteld werd dat Maria van Kerkhof, weduwe van Christoffel Freriks wonende onder Groessen, onvermogen was de kosten te betalen van zegel- en registratierecht *waartoe eene vordering tot afwezigheidsverklaring van haren zoon Antonius Freriks aanleiding zoude geven*. De verklaring was getekend door P.S. Nass, burgemeester van Duiven. De burgemeester van Duiven verklaarde vervolgens op 23 november 1831 *dat Antonius Freriks geboortig uit het kerspel Groessen in deze gemeente den 9. November 1793 (volgens het doopboek genaamd Antonius Frierings), welke in den jare 1813 in den Franschen Krijgsdienst getreden is, zoveel bekend zich na zijn vertrek naar de Fransche Armée, zijnde ruim 18 jaren geleden, nimmer weder in deze gemeente vertoond heeft*.

De procedure om in het werkelijke bezit te komen van de nalatenschap van de weduwe Freriks, in feite die van haar zoon, was van tweeërlei aard.

Eerst moest de rechtbank een uitspraak doen over een af te geven afwezigheidsverklaring en nadat die was verkregen, moest er toestemming worden verleend aan het kerkbestuur de bedoelde nalatenschap te incasseren. Voor

dat laatste diende een Koninklijk Besluit, waaraan voorafging een rapportage door Gedeputeerde Staten van Gelderland aan het ministerie in Den Haag, waaronder de zaken van de R.K. Eredienst ressorteerden. De rechtbank van eerste aanleg in Arnhem behandelde civiele zaken en raadplegingen en zij deed uitspraak in beide aangelegenheden. De aanvraag tot een afwezigheidsverklaring gebeurde uiteraard in naam van Maria van Kerkhof, weduwe van Christophorus Freriks, zoals de man in die stukken plechtig werd genoemd. De rechtbank in Arnhem deed na verhoren door het Openbaar Ministerie uitspraak op 12 december 1832, *bij betwelk haren eenigen zoon Antonius Freriks is verklaard afwezend*. Een maand later overleed zij op 11 januari 1833, oud 84 jaar, te haren huize no. 146 te Groessen.

Met goedkeuring van de geestelijke overheid (vóór het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 lag die bevoegdheid bij de aartspreester van Gelderland, op dat moment was dat pastoor Terwindt van Zeddam) richtte het Kerk- en Armbestuur van 't Loo zich met een rekest tot de rechtbank om in het bezit gesteld te worden van de nalatenschap van

Maria van Kerkhof. Op 5 februari 1834 wees de rechtbank dat bestuur het voorlopige bezit er van toe. Voorlopig, want mocht Antonius Freriks alsnog verschijnen dan moest alles weer aan hem worden afgestaan, terwijl de uitvoering van het testament van kracht zou blijven. Verder waren er bepalingen omtrent de inventarisatie en de borgstelling. Het bestuur van de R.K. Gemeente van 't Loo kreeg dus juridisch *het voorlopig beheer* van de bezittingen; *de afwezige, zijne erven en rechtverkrijgenden* konden rechtens bij de twee borgen aankloppen als zij iets *ter zake van gedacht beheer* te vorderen hadden.

De volgende fase resulteerde in het Koninklijk Besluit van 5 juli 1835, waarbij het Kerk- en Armbestuur gemachtigd werd tot aanvaarding van bedoelde nalatenschap onder dezelfde voorwaarden als door de rechtbank aangegeven. De bewijzen dat aan die voorwaarden was voldaan, moesten aan Gedeputeerde Staten worden toegezonden. En zo vond op 5 augustus 1835 de inventarisatie door de notaris plaats, zoals eerder vermeld, en op 2 september 1835 passeerde in Duiven ten huize van tapper Everd Bruins de akte van borgstelling door Jan Peters, landbou-

wer wonende op Candia onder 't Loo, en Jacobus Hoppenreijts, landbouwer in 't Loo, met als getuigen Petrus Stephanus Nass, burgemeester, en de genoemde Everd Bruins, beide wonende te Duiven. De vrederechter in Zevenaar verklaarde op 28 september 1835 *genoegen te nemen met de borgtocht door Jan Peters en Jacobus Hoppenreijts*, zoals door notaris Pliester was vastgelegd. Tenslotte verstrekke pastoor Antonius Bonekamp samen met de twee leden van het Kerk- en Armbestuur voor dezelfde notaris op 9 januari 1836 *namens de afwezige Antonius Freriks* een kwitantie aan Hendrik Borkens, houtdrosst in Breedenbroek, voor de uitbetaling van *f 1.550,-* die door Antonius Freriks was bedongen *als prijs voor de plaatsvervangning in den franschen Krijgsdienst*. Tegelijk werd het hypotheccair verband opgeheven op een weide *genaamd het Borkenslag in de buurschap Groot Breedenbroek onder Gendringen*, die voor het remplaceringsgeld tot zekerheid was gesteld.

De kerk als bank

Van het ontvangen kapitaal werd een fonds gevormd, waaruit het Kerk- en Armbestuur hypotheekgelden verstrekke. In de akten daarvan werd er bij vermeld, dat

het geld afkomstig was van de afwezige Antonius Freriks.

Als eerste ontving Gerhardus Mulder, smid wonende in de Hoesselarij onder Groessen op 14 januari 1836 een lening van *f* 400,- van het Kerk- en Armenfonds uit de gelden welke het Bestuur van dat fonds voor den boedel van den afwezige Antonius Freriks in leven arbeider onder Groessen heeft opgebeurd, waarvoor zijn hofstede annex smederij in de Hoesselarij tot onderpand diende. Hij had het geld nodig om de kinderen uit eerdere huwelijken van zijn overleden vrouw Maria van Huet hun erfdeel uit te keren en daarmee de smederij geheel op eigen naam te brengen. In 1837 werd dat bedrag nog eens met *f* 100,- verhoogd. In december 1836 verklaarde Derk Derksen, arbeider in Groessen, van de Rooms Katholieke Gemeente van 't Loo *f* 100,- ontvangen te hebben uit het fonds van de afwezige Antonius Freriks. Blijkbaar is deze lening maar van korte duur geweest, want die post werd verder niet meer genoemd. Het correspondeert ook met het bedrag waarmee Gerhardus Mulder op 10 juni 1837 zijn hypotheek verhoogde. Verder staat bij de inventaris 1837 de vermeerdering sedert 30 januari 1835 als gevolg van het testament van Maria van

Kerkhof genoemd en daarbij wordt een obligatie vermeld, d.d. 28 januari 1836, van *f* 1.000,- op naam van de „Armen van Loo” ten laste van Arnoldus Bisseling onder Westervoort.

Het bedrag van *f* 1500,- (de overige 50 gulden zullen wel aan onkosten zijn opgegaan) staat voor een derde op naam van de Kerk, voor een derde op naam van de Armen en nog eens een derde op naam van de Pastorie in 't Loo, waarvoor de *tijdelijke pastoor*, zoals dat heet, de jaargetijden moest houden volgens de richtlijnen uit het testament. Daartoe stuurde de aartspriester van Gelderland op 23 januari 1837 vanuit Zeddam nog eens een brief aan het kerkbestuur van de Rooms Katholieke Gemeente in 't Loo, waarin hij nadrukkelijk aangaf hoe die regelingen volgens de uiterste wilsbeschikking van Maria van Kerkhof, weduwe van Christoffel Freriks, waren en *bij deze bepaald*.

1. dat ten eeuwige dage, indien door de geestelijke overheid geen andere bepalingen daaromtrent worden gemaakt, de jaargetijde voor de rust van haar ziel alsmede voor die van haar man en haar kinderen op de gebruikelijke wijze in de R.K. Kerk van 't Loo zullen worden gehouden;
2. dat het stipendium voor elk

van die jaargetijden 50 cent hoger zal zijn dan gewoonlijk, te betalen uit het derde gedeelte van haar nalatenschap;

3. dat uit hetzelfde fonds de *tijdelijke koster en organist* van de R.K. Kerk in 't Loo voor hun moeite elk jaar 3 gulden ontvangen;

4. dat voor de overige gelden uit dat fonds elk jaar naar evenredigheid van het overschot in de kerk van 't Loo volgens intentie van de fundatie missen zullen worden gelezen, waarbij 10 cent boven het gewone stipendium mogen worden gerekend, mits die te houden diensten op zon- of feestdag tevoren behoorlijk worden afgekondigd.

Met het schrijven van de aarts-priester in 1837 bleek de zaak niet te zijn afgerond. Er dienden zich gegadigden aan om een graantje uit de verkregen erfenis mee te pikken. Het waren Martin Sanders, arbeider wonende te Homoet in de gemeente Valburg, gehuwd met Arnolda Jansen, en zijn zwager Steven Sweers, werkmán, en diens vrouw Theodora Jansen wonende te Rotterdam, *zijnde Arnolda en Theodora Jansen de naast bloedverwanten in de vaderlijke linie van de afwezige Antonius Freriks en Cornelis Freriks, beide in der tijd woonachtig geweest onder Groessen en met het Fransche leger naar Rusland*

vertrokken en alsnog afwezig. Zij lieten hun erfrechten gelden op *een gedeelte van het voorlopig bezit en toekomstig een gedeelte van het definitieve bezit der genoemde goederen.* Hoelang over die eisen is onderhandeld, staat nergens vermeld, maar op 4 november 1844 wordt notarieel vastgelegd dat deze erfgenamen de Rooms Katholieke Gemeente in 't Loo erkennen als de enige bevoegden om die goederen in bezit te houden en eventueel het definitieve bezit te verkrijgen. Tegen betaling van *f* 258,60 doen zij afstand van alle rechten welke hun mochten toekomen.

Een andere tegenvaller voor het Kerk- en Armbestuur van 't Loo kwam voort uit de slechte economische tijden. Een crisis in 1843, de strenge winter van 1844/45, het mislukken van de aardappeloogst in de twee daaropvolgende jaren, dat alles liet zijn sporen achter. Grote en kleine boeren, arbeiders en dagloners konden nauwelijks aan hun financiële verplichtingen voldoen. Zoals dat ook op andere plaatsen gebeurde, werd door het kerkbestuur van de R.K. Gemeente van 't Loo de gebruikelijke rente op kapitaal verlaagd van 5% naar 4½%.

De twee nadelige posten leidden tot een intern stuk van Kerk- en

Armbestuur, d.d. 21 oktober 1849, getekend door A. Bonekamp, pastoor, Jac. Hoppenreijns en J.J. Janssen. Het schrijven begint met de letters *A.M.D.G.*, dat staat voor *Ad Majorem Dei Gloriam*.

De vertaling daarvan luidt: „Tot meerdere eer van God“, maar het stuk gaat ergens anders over! *Nademaal de Erven Freriks met autorisatie der geestelijke overheid bij notariële acte van 4 november 1844 waren uitgekocht, waren de kosten hiervan voldaan uit de kas van het Kerk- en Armenfonds. Hunne pretentie met de overige onkosten had zich tot 300 Gulden Nederlands belopen. De opbrengst aan renten van de obligaties ten laste van Arnoldus Bisseling en Gerhardus Mulder (inmiddels overleden), waarvan de renten thans 4½% jaarlijks vervallen op den 14. Januari was eigenlijk ook met f 300,- verminderd. Daar moest de pastorie voor een derde in delen en dus moest f 100,- in mindering worden gebracht. Sedert de genoemde afkoop bedroeg het aandeel van de pastorie slechts f 400,- in plaats van het derde deel van f 1.500,-. Het Kerk- en Armenfonds betaalde voortaan hiervan op 14 januari aan de pastoor voor jaargetijden en missen een bedrag van f 18,-, terwijl de overige f 1.100,- met de jaarlijkse interest*

toebehoorden aan de Kerk en Armen.

De hofstede van wijlen Gerhardus Mulder werd door zijn weduwe, intussen hertrouwd met D. Bouwmeester, in 1851 publiek verkocht. Notaris Kolfschoten in Arnhem kreeg vanuit 't Loo de stukken van de hypotheekverstrekking toegestuurd en het bewuste kapitaal met alle achterstallige renten tot 1 juni 1851 werd weer door het Kerk- en Armbestuur in ontvangst genomen. Het geld werd toen gebruikt voor de nieuw te bouwen school in 't Loo. Waarvan akte!

Naschrift

Ook na de Franse Tijd bleef de mogelijkheid bestaan een plaatsvervanger te stellen bij de dienstvervulling voor de Nationale Militie. Dat was vastgelegd in de wet van 8 januari 1817, artikel 95. In verschillende daarop volgende artikelen werden de voorwaarden aangegeven, waaraan plaatsvervanging moest voldoen. Ook bepaalde de wet, dat de geremplaceerden die hun contract met hun plaatsvervanger niet nakwamen, verplicht werden alsnog zelf in dienst te treden (art. 105). Omdat de risico's bij de Nationale Militie van een andere

orde waren dan bij de Franse krijgsmacht, waren de contracten voor plaatsvervangingscontracten ook van andere aard. Het bleef echter een weelde, die was voorbehouden aan de werkelijk gegoeden. Zo maakte Jan van Egeren, ontvanger van de rondemorgengelden van de Lymmerse Schouwpolder wonende te Groessen, op 20 april 1839 voor notaris G. Pliester een plaatsvervangingscontract met Jacobus Coenen, boerenknecht wonende in de gemeente Bergh, voor zijn toen minderjarige zoon Gerhardus van Egeren als loteling voor de Nationale Militie.

Hendrikus Berendsen, landbouwer woonachtig onder Groessen, sloot op 16 december 1830 een notarieel contract van plaatsvervangingscontract met Andreas Driessen, dagloner te Zevenaar. In eerste instantie ging het om *de eerste bander rustende schutterij*, maar het contract was ook bedoeld zodra hij zou zijn toegelaten tot de *mobile schutterij*. Johanna Jansen, vrouw van de plaatsvervanger, kreeg voor haar onderhoud en dat van haar kinderen wekelijks 3 gulden en bovendien gedurende de

diensttijd van haar man elke 6 maanden een half mud rogge. Bij volbrachte dienst *hoe lang of kort ook* ontving Andreas Driessen 200 gulden en als hij in dienst kwam te overlijden, moest dat bedrag aan zijn vrouw worden uitbetaald, *zijnde het de bedoeling van partijen, dat wanneer de schutterij kortstondig of met verlof mocht terugkeren dit contract desniettemin zal voortduren en de geremplaceerde eerst van zijne te doenen uitkeringen ontslagen zal wezen, wanneer de plaatsvervanger geheel van zijne verplichtingen tot den dienst kan worden vrijgesteld.*

In de jaren 1846-1848 bleek dat nogal eens misbruik werd gemaakt van de voorwaarden bij het stellen van een plaatsvervanger. De regels werden toen aangescherpt. Bij de invoering van de algemene dienstplicht waarbij elke burger enige tijd onder de wapens moest komen, gold ook de persoonlijke dienstplicht. Wie niet werd vrijgesteld, moest zelf dienen en kon geen plaatsvervanger sturen.

F.J.M. Staring, Zevenaar.

BRONNEN:

Rijksarchief in Gelderland, Arnhem

Notarieel Archief J. La Roux te Zevenaar, inv. nr 1752.

Notarieel Archief G. Pliester te Herwen en Zevenaar, inv. nr 924, 926, 1774, 1775, 1776, 1778, 5266.

Gemeente Archief, Arnhem

Notarieel Archief J. A. Wentholt, inv. nr 13.

Gemeente Archief Duiven

Kerkarchief Parochie H. Antonius Abt, Loo, inv. nr 44.

Brievenboeken burgemeester, inv. nr 346 (met speciale dank aan J.Th.M. Giesen, archivaris).

Gezinsbladen Freriks/Frierings en Bartels.

RBS Duiven Overlijdensregister 1833.

Provinciaal Blad van Gelderland, 1846, 1848.

Gemeente Archief Zevenaar

Lijsten van haardsteden in het ambt Lymers 1790 en 1807, OAZ inv. nr 1213.

Acta wegens de conscriptie in het ambt Lymers 1811, OAZ inv. nr 1234.

Acta wegens de conscriptie in de maires van Zevenaar en Westervoort 1812, OAZ inv. nr 116.

Staatsblad 1817.

A.W.A. Bruins, Zevenaar, Kaart van de kadastrale Gemeente Groessen en Loo 1830, sectie F, genaamd de Huslerij.

A.W.A. Bruins, Zevenaar, Aantekeningen aangaande de bewoning in Groessen.

J.Th.M. Giesen, Zevenaar, Aantekeningen omtrent de parochiegrenzen.

Opnieuw 'geschiedenis' uit de Liemers, in: *Liemers Lantaern*, 22-9-1982.

NOTEN:

1. Hermanus Theodorus Bartels was een zoon van Theodorus of Derk Bartels en Margaretha Dieckmann, gedoopt R.K. Groessen 8 februari 1790. Hij trouwde te Duiven 27 april 1826 Catharina van Egeren, gedoopt in Groessen 25 februari 1799, dochter van Lamert van Egeren en Hendrina van Dijk. Lamert van Egeren was koopman en grondeigenaar, lid van de gemeenteraad en assessor van de gemeente Duiven. Hermanus Bartels en Catharina van Egeren, landbouwers in Groessen, waren omtrent 1835 onder andere eigenaren van de hofstede genaamd *den Boomgaard* of *de Bongerd* in Groessen. Tegenwoordig is die bouwing bekend als *Klein Rijswijk*, de voormalige boerderij van de familie Diesfeldt aan de Leuvensestraat 1. Hermanus Bartels wordt in de jaren 1835-1837 genoemd als lid van het Rooms Katholiek Kerk- en Armbestuur te Groessen.

2. De zinsnede, dat de beide broers naar Rusland waren vertrokken, komt uit de akte van notaris G. Pliester te Zevenaar, d.d. 5-11-1844. Ruim dertig jaar na dato zal dat allemaal niet zo precies meer bekend zijn geweest. Voor wat betreft Cornelis Freriks (* 1789) kan het wel kloppen. Antonius Freriks echter tekende zijn remplaceringscontract op 24 september 1813. De tocht van Napoleon naar Rusland was in 1812. Zijn legers waren in de winter van 1812/13 daar ten onder gegaan. Na de terugtocht uit Rusland vond in oktober 1813 de Volkerenslag bij Leipzig plaats, waar Russische en Pruisische legers het opnamen tegen de Franse Armée. In de aanloop daarvan hebben de Fransen nieuwe lichten opgeroepen. Waarschijnlijk is Antonius Freriks als remplaçant in die veldslag zijn ondergang tegemoet gegaan. Napoleon werd verslagen en verbannen naar Elba. Op 30 november 1813 landde de Prins van Oranje in Scheveningen. Napoleon kwam nog een keer terug en werd op 18 juni 1815 definitief verslagen bij Waterloo. Verbannen naar St. Helena overleed hij in 1821.

3. Over de parochiegrens tussen Groessen en Loo staat een en ander te lezen in het artikel „Grenzen” van Th.M.J. Jonker, in DRIEPAS, jrg 10 (1993), p. 11-16. De in dit artikel aangehaalde akten geven steeds de aanduiding *wonend in de Husselarij onder Groessen*. De parochie- c.q. dorpsgrens ligt nu bij de Groenestraat. Vóór 1851 lag die bij de Loostraat in 't Loo. Raadpleging van de kadastrale kaart leert, dat de hofstede en smederij van Gerhardus Mulder aan de tegenwoordige Husselarijstraat lag, naar schatting kort voor het punt waar nu de Eversstraat begint. Gerhardus Mulder bewoonde in die tijd huis no 122 in Groessen. Huis no 146, waarin de weduwe Freriks in 1833 overleed, was aan het tegenwoordige Kerkpad in 't Loo. Zij woonde in hetzelfde huis als dat van Hendrik Voorspoel, die samen met buurman Wolter Knuiman haar overlijden aangaf. Blijkbaar bewoonde zij een kamer, zoals dat toen veel voorkwam. Op de lijsten met de huisplaatsen c.q. hoofdbewoners van Duiven, Groessen, Loo in 1790 en 1807 komt de naam Freriks niet voor. De familie zal dus steeds ergens hebben ingewoond.

BIJLAGEN:

.1.

OAZ. 1234 - Acta wegens de conscriptie van het jaar 1811 waarin vallen alle in de Lymers van de 1e januari 1791 tot en met 31 december 1791 geborene jongelingen.

De opgaven betreffen het ambt Lymers, waaronder toen werden gerekend het kerspel Oud-Zevenaar met de buurtschappen Babberich en Ooy, het kerspel Duiven waaronder begrepen Nieuwgraaf, het kerspel Groessen met de buurtschappen de Husselarij en het Loo.

Uit deze akten blijkt, dat de pastoor van de parochie nauwkeurig moest opgeven waar de persoon, die in het doopboek van de kerk voorkwam, was gebleven. Daarnaast kregen de buurmeesters een lijst overhandigd, waarop zij de gegevens moesten noteren. Op deze wijze ontkwam niemand aan de "lijst van opgeschrevenen".

De afzonderlijke lijsten van de pastoors van Oud-Zevenaar, Duiven, Groessen en het Loo met de opgaven door de buurmeesters leverden een officiële eindlijst op. In 1811 waren dat er voor het ambt Lymers in het totaal 28, waarvan 15 uit de tegenwoordige gemeente Duiven.

De namen van de geboren en die van de ouders, hun beroepen en woonplaatsen en verdere opmerkingen zijn in het Frans gesteld. Johannes Stephanus van Sadelhoff heet daarin dan "Jean Etienne van Sadelhoff, economie de Loowart près du Village dit le Loo". De buurmeesters geven hun lijstjes in het Nederlands en die vormen het uitgangspunt voor de onderstaande lijst, aangevuld met hetgeen de drie pastoors als extra's vermeldden. De lijsten betreffende Oud-Zevenaar zijn hier buiten beschouwing gelaten.

Voor Duiven stonden op de lijst van de buurmeester Gerrit Peelen:

- Grades Coenders, timmerman, geboren 14 augustus 1791, zoon van Peter Coenders timmerman en Jacoba Wigman op de Woerd te Duiven; toelichting van de pastoor: *le père est charpentier et le fils journalier, decédé le 17. aut* (vader is timmerman en de zoon daghuurder, overleden 17 augustus).
- Cobes Bernds, daghuurder, geboren 16 augustus 1791, zoon van Hendrik Bernds(en), daghuurder en Hendrina Hageman op de Droo.
- Cobes Boerboom, daghuurder, geboren 1 november 1791, zoon van Albert Boerboom, daghuurder en Eva Pollman te Duiven.
- Hendrik Borgers (Börgers), knecht, geboren 10 juni 1791, zoon van Hendrik Borgers, kastelein en Johanna van den Broek te Duiven.
- Hendrik (de) Kinkelder, knecht, geboren 15 juni 1791, zoon van Theodorus of Derk (de) Kinkelder, daghuurder en Hermina Huij te Duiven; toelichting van de pastoor: *vader overleden 1791*.
- Cobus Visser, boer, geboren 31 januari 1791, zoon van Gerrit Visser, boer en Maria Peelen.

Voor Groessen verstrekten de boermeesters Derk van Egeren en Hendrik All(e)ven de gegevens:

- Jan Hent Boerboom, daghuurder, geboren 2 oktober 1791, zoon van Geurt Boerboom, daghuurder en Theodora Hevelings te Groessen.
- Albert Keultjes (Caeltjes), daghuurder te Zevenaar, geboren 6 mei 1791, zoon van Theodo-

rus Keultjes, daghuurder en Hendrina Koenders te Groessen.

- Jan Derksen, daghuurder, geboren 5 november 1791, zoon van Rik Derksen, daghuurder en Grada Hendriks; toelichting van de pastoor: *enige zoon van een zieke vader en een zieke moeder.*
- Arnoldus Lentjes, daghuurder, geboren 7 september 1791, zoon van Jacob Lentjes, daghuurder en Sebilla Boekhorst.

- Jan Hent Scherder, smid, geboren 18 november 1791, zoon van Gradus Scherder, smid en Theodora Stokmans te Groessen.

- Gerardus Willemsen (Willemsen), daghuurder te Duiven, geboren 13 juni 1791, zoon van Hendrik Willemsen, daghuurder en Johanna Grob te Groessen; toelichting van de pastoor: *zijn vader en moeder zijn dood.*

Voor de buurschap Hoesselarij noteerde de buurmeester A. van Sadelhoff:

- Joannes Rensen, daghuurder, geboren 25 november 1791, zoon van Joannes Rensen, daghuurder en Maria Campschreur, nog bij de ouders thuis wonend.

- Joannes Stephanus van Sadelhoff, geboren 16 september 1791, zoon van Antoon van Sadelhoff, pagter en Antonetta Uhlenbruch (Loowaard).

Uit de buurschap Loo werd door buurmeester R. Peelen opgegeven:

- Joannes Bouwman, met toenaam "oude Looveerhuijs", daghuurder, geboren 24 januari 1791, zoon van Nicolaas Bouwman, daghuurder en Johanna Boerboom, bij zijn ouders in huis wonend *die het brood moet verdienen voor zijn oude onvermogende vader.* Pastoor R.

Peters van 't Loo noteerde bij deze naam: *daghuurder tot ondersteuning van zijn oude vader; Jan Bouwman is echter in Westervoort geboren, maar van daar uit met zijn ouders komen wonen hier in 't Loo; beboefstige daghuurdersmensen.*

Behalve de 15 hierboven genoemde "opgeschrevenen" van de eindlijst staan op de afzonderlijke lijstjes van de pastoors uit Duiven, Groessen en Loo toelichtingen bij de overige dopelingen uit 1791.

De Duivense pastoor Steins-Bisschop noteerde ter verantwoording nog de namen van:

- Bernard Nieuwenhuis, geboren 22 oktober 1791, zoon van Theodorus Nieuwenhuis en Maria Harmsen, overleden 10 juni 1794.
- Leonard Staring, geboren 17 december 1791, zoon van Hendrik Staring en Gerarda Arnts, overleden 9 januari 1792.
- Jan Engelen, geboren 15 juni 1791, zoon van Jan Engelen en Maria Walravens, overleden 17-8-1791.
- Theodorus van Uem, geboren 28 april 1791, zoon van Jan van Uem en Hermina Hendriks, uit Duiven vertrokken en woonplaats onbekend.
- Hendrik Wolters, koopman, geboren 6 juli 1791, zoon van Arnoldus Wolters, kastelein en Johanna Bolswinder te Westervoort.

Pastoor Henricks te Groessen had verder nog op zijn lijstje:

- Gerardus Gieling(s), geboren 19 januari 1791, zoon van Johannes Gieling, daghuurder en Aleijda Kruijtwagen te Didam; de familie is verhuisd naar Didam.
- Wilhelmus Peters, geboren 30 september 1791, zoon van Henricus Peters, daghuurder, en Reintera Voss onder Rees; de familie is verhuisd naar Rees.
- Coenradus Wilmsen, zoon van Gerardus Wilmsen, daghuurder en Hermina Rademaker te Groessen; *il est mort* (hij is dood).

Voor Loo vermeldde pastoor Peters nog:

- Joannes Möcking, geboren 11 juli 1791, zoon van Jacobus Möcking, landbouwer, en Petronella Nas, *den conserit is hier in het Loo overleden 17 oktober 1791.*
- Wilhelmus Nas, geboren 30 oktober 1791, zoon van Evert

Nas, boerderij/landbouwer en Mechtildis van Koelen, *is wegens zijn lichamelijke gebreken niet in staat zijne kost te gewinnen.*

- *Wilhelmus van Swalm, boerenknecht, geboren 15 april 1791, zoon van Jan van Swalm en Hermina Wolters, behoeftige daghuurders.*

2.

GAA Notaris J.A. Wentholt te Arnhem, Inv.nr.13, Acte 78, d.d. 24-9-1813

Voor Jan Adriaan Wentholt, Keizerlijk Notaris residerende te Arnhem, Hoofdplaats van het Departement den Boven IJssel in tegenwoordigheid der na te noemen Getuigen compareerden Amandus Borkens bouwman, wonende te Bredendroek in het Canton Gendringen, Arrondissement Zutphen, Departement als voren; Voorts Antonius Borkens, opgeschrevene van den Jare Zeventien honderd drie en negentig, wonende mede aldaar ter eene, en Antonius Freriks, bouwman wonende onder Groessen, Arrondissement Arnhem, Departement voorn:, opgeschrevene van hetzelfde Jaar, edoch geplaatst aan het einde van het Depot, als hebbende een broeder in dienst van Zijne Majesteit den Keizer, en zijnde bovendien Zoon van eene Weduwe, welke verklaarden onderling, en wel speciaal laatstgenoemde, zoo als hij verklaard met toestemming van zijn moeder Maria Kerkhoff, Weduwe Christophorus Freriks, waarvan hij beloofd bewijs te zullen produceren, te hebben aangegaan het navolgende Contract van Supplement in den militairen dienst, en zulks in de plaats van den Suppleant, die voor Antonius Borkens, tegens betaling van drie duizend drie honderd zestig franken, was geëngageerd bij Acte gepasseerd voor Mr. Frederik Willem Jacob de Haes, Notaris te Gendringen voorn: en geregistreerd te Terborg den eersten September agttien honderd dertien voor drie en dertig franken, zestig centimes, behalven de Subventie, en

welke door den Raad van Recruitering niet is geadmitteerd.

Dat namelijk Antonius Freriks zich verbindt gelijk hij doet bij deze, om in persoon te zullen waarnemen en volbrengen den militairen dienst, waartoe gem: Antonius Borkens verplicht is, of verplicht kan orden, en in die betrekking al datgeene te doen, waartoe hij Gesuppleerde als opgeschrevene van den Jare Zeventien honderd drie en negentig gehouden is; - waartegen contractant ter eene Amandus Borkens stipulerende voor zijn Broeder Antonius Borkens voorn: zich verbindt, om aan Antonius Freriks contractant ter anderen zijde, nadat dezelve aan de Wetten op de Conscriptie in plaats van Antonius Borkens zal hebben voldaan, te betalen in goed op 's Rijks Kantoren gangbaar Geld de som van Vijftien honderd Vijftig Gulden, of drieduizend twee honderd vijftig franken, welke Vijftien honderd Vijftig gulden een Jaarlijksche Interesse zullen geven van Vijf per Cent, te rekenen van heden tot de finale aflossing en betaalbaar telkens Vierendeel Jaar met een geregt Vierde part aan Maria Kerkhoff, moeder van den Contractant ter anderen zijde, wonende te Groessen.

Bij aldien Contractant ter anderen zijde, het zeij door dat hij sneuveld, of verwond werd, den Gesuppleerden van de Verplichting tot den Dienst bevrijd, zullen zijne Erfgenamen, of hij zelve het Capitaal van Vijftien honderd Vijftig Gulden kunnen opeischen twee maanden na den dag,

dat zal gebleken zijn, dat de Gesuppleerde door den Dood, of het Ontslag van den Suppleant van zijne Verplichting als opgeschrevene van den Jare Zeventien honderd drie en negentig met betrekking tot den militairen Dienst bevrijd is. —

Nog is tusschen Parthijen geconvenieerd, dat tot Securiteit van gem: Som van Vijftien honderd Vijftig Gulden, met twee Jaren Interessen de Contractant ter eenre Amandus Borkens aan Antonius Freriks, binnen Veertien dagen na dato, zal uitreiken eene behoorlijke Acte van Verband op de ongereede Goederen, toebehoorende aan de Moeder van Contractanten ter eenre, en derzelve meerderjarige Kinderen, Broeders en Zusters der Contractanten ter eenre; zonder Overgifte van welke Acte binnen den bepaalden tijd, de Be-

dingen ten dezen gemaakt, zullen worden gehouden voor vervallen, en als niet gecontracteerd.

Parthijen hebben, om de tegenswoordige ter Executie te leggen, Domicilie gekozen in hunne tegenswoordige Woonplaatsen, niet tegenstaande Verhuizing.

Gedaan en gepasseerd te Arnhem ten Kantore van gem: Notaris den Vier en twintigste September Agttien honderd dertien, in tegenwoordigheid van Martinus Johannes Raadman, en Bastianus van Daalen, Getuigen binnen Arnhem woonachtig, en ten dezen verzogt, die deze met de Comparanten, en mij Notaris, na Voorlezing, hebben getekend.

w.g. Amandus Borkens, Antonius Borkens, Anton Freriks, M.J. Raadman, B. van Daalen, J.A. Wentholt.

In de hele acte is de naam "Borkus" telkens gecorrigeerd in "Borkens". Aan de minuut zijn vastgehecht een Franse vertaling van de acte met daarop vermeld de registratierechten en voorts een afschrift van het "Contract van Remplacement" waar in deze acte naar wordt verwezen, opgemaakt door notaris mr. F.W.J. de Haes te Gendringen, voorzien van diens handtekening en lakzegel. De "Suppleant" met wie de weduwe Derk Borkens uit Breedenbroek eerst een overeenkomst voor haar zoon had afgesloten, was afgekeurd door de Raad voor de Rekrutering. Dat betrof Joan Antoon Elsinghorst, zoon van Bernard Elsinghorst en van Aaltjen Hidding, geboren 15 november 1782, wolkammer wonende te Breedevoort onder Aalten en gehuwd met Hendrina Caspers.

.3.

RAG Notaris G. Pliester te Zevenaar, Inv.nr.1774, Acte 132, d.d. 7-8-1835

Heden vrijdag den zevenden Augustus achttien honderd vijf en dertig des namiddags om vier uren aan het Pastoerij huis in het Loo, Gemeente Duiven.

Ten verzoeke en in tegenwoordigheid van, 1. den Wel Eerwaardigen Heer Antonius Bonekamp, Pastoor der Roomsche Katholieke Gemeente van het Loo, 2. Jan Peters, landbouwer wonende op Candia, en 3. Jacobus Hoppenreijts, landbouwer in het Loo, alle in de Gemeente Duiven woonachtig, de eerste als voorzitter en de beide laatsten als leden van het Kerk- en

Armbestuur van het Loo, en als zodanig uitoefenende de regten van het Kerk- en Armenfonds van het Loo.

Het gedachte Kerk- en Armenfonds zijnde legataris universeel van Maria van Kerkhof, weduwe van wijlen Christoffel Freriks, zonder beroep, gewoond hebbende onder Groessen, Gemeente Duiven, en aldaar overleden, en tot de aanvaarding der nalatenschap van die overledene gemagtigd bij Koninklijk besluit van den vijftien julij jongstleden No.79

Wordt door Gesinus Pliester, openbaar

Notaris van het Kanton Zevenaar, residende te Zevenaar, in het arrondissement Arnhem, provincie Gelderland, in tegenwoordigheid der beide nagenoemde getuigen.

Overgegaan tot de inventarisatie en beschrijving der gerede goederen en titels toebehorende aan den afwezigen Antonius Freniks, vroeger gewoond hebbende in de Gemeente Duiven, van welke goederen de bovengemelde overledene Maria van Kerkhof, moeder van den afwezigen, de in bezitsstelling verkregen heeft bij vonnis van de regtbank van eersten aanleg zitting houdende te Arnhem van den vijftien februarj des jaars achttien honderd vier en dertig en zulks om te voldoen aan de bepalingen van art.126 van het burgerlijk wetboek.

Geschiedende deze inventarisatie in bijzijn van den Heer Peter Christiaan van Woelveren, vrederegter des kantons Zevenaar, hiertoe verzocht door den Heer Officier bij de regtbank van eersten aanleg zitting houdende te Arnhem, en op de voorbrenging en opgave van den Wel Eerwaardigen Heer Pastoor Bonekamp voormeld, terwijl er niemand bekend is welke anders goederen van den afwezigen zoude hebben in bezit genomen.

Gemelde Heer pastoor Bonekamp heeft verklaard geene goederen van den afwezigen in bezit te hebben en niet te weten dat de afwezige iets anders bezit dan eene schuldvordering groot in hoofdsom vijftien honderd vijftig gulden, ten laste van Amandus Borkus of Borkens, vroeger gewoond hebbende onder Gendringen en thans in de Gemeente Wisch, herkomstig wegens plaatsvervangng voor denzelfen, aangegaan onder den franschen Krijgsdienst, ingevolge contract gepasseerd voor den Notaris Wentholt te Arnhem, den vier en twintigsten September achttien honderd dertien, rentende vijf ten honderd 's jaars, waarvan de rente tot den eersten November achttien honderd twee

en dertig toe door de overledene Maria van Kerkhof, krachtens de bedingen van het contract ten haren behoeven waren genoten, en van welk tijdstip af aan die renten thans nog te goed zijn; zijnde de grosse of expeditie van het contract vroeger in het bezit der overledene moeder geweest en thans berustende bij den Heer mr. Visscher Bouricius, procureur in den eisch tot afwezigverklaring en voorloopige inbezitsstelling, die dat stuk in de regtvordering heeft moeten vertoonen en hetzelfde nog niet terug gegeven heeft. Hij, Heer Declarant wist voorts uit ingewonnen inlichtingen, dat in der tijd bij eene voor den Notaris mr. Frederik Willem Jacob de Haes te Gendringen gepasseerde acte van den negen en twintigsten September achttien honderd dertien door de moeder en broeders en zusters van gemelde schuldenaar hypotheek gesteld is tot zekerheid der voorzeide schuldvorderingen, doch dat hetzelfde hypotheek later is vervallen en door dezelfde personen als toen een nader hypothecair verband is gegeven bij acte van denzelfden Notaris de Haes verleden den elfden Maart achttien honderd zeventien, uit kracht waarvan inschrijving gedaan is aan het Kantoor der hypotheken te Zutphen den achtsten april achttien honderd zeventien Deel 8 No.440, waarvan zooverre bekend geene vernieuwing heeft plaats gehad.

En er niets meer gevonden zijnde om in dezen inventaris te bevatten, of daarbij op te geven is dezelve gesloten, des namiddags ten zes uren.

Gedaan en gepasseerd in tegenwoordigheid van Hendrik Jansen, Senior, en Jan Willem Peelen, beide wonende in het Loo, Gemeente Duiven, en ten deze verzocht als getuigen, dewelke met den Heer Vrederegter, de requiranten en voormelden Notaris deze minute na gedane voorlezing hebben getekend. w.g. P.C. van Woelveren, A. Bonekamp, J. Peters, J. Hoppenreijjs, H. Jansen, J.W. Peelen, G. Pliester.

VERENIGINGSNIEUWS

G.O.C.

Het Gelders Oudheidkundig Contact heeft de cursusbrochure najaar 2002 uitgebracht. Deze is ter inzage bij de secretaris, maar u kunt ook uw eigen exemplaar bestellen via tel. 0575 - 51 18 26. Het G.O.C. werkt samen met andere Gelderse instellingen aan de realisatie van een Gelderse erfgoedssite op internet.

De eerste resultaten zijn te zien op www.erfgoedgelderland.nl.

Absolute facts

Over internet gesproken, het Duijvense internetbedrijf Absolute Figures, met o.a. de site www.AbsoluteFigures.nl, is al enige tijd op het net aanwezig met een nieuwe activiteit onder de naam www.absolutefacts.nl. Daarin wordt aandacht besteed aan kunst en cultuur, ingedeeld in verschillende rubrieken, waaronder de rubriek "kastelen". Bekende, minder bekende en reeds verdwenen kastelen en buitenhuizen, in binnen- en buitenland, komen daarin aan bod. Ook Die Magerhorst.

Gelders Archief

De studiezalen van de voormalige gemeentearchieven Arnhem, Rheden en Rozendaal, thans onderdeel van het Gelders Archief, gaan definitief dicht. Alle dienstverlening van deze instellingen vindt plaats in de studiezaal van het Gelders Archief aan de Markt 1 in Arnhem. Naar verwachting is de verhuizing na 1 november voltooid en zal de service op het gewenste peil zijn.

Informatie op tel. 026 - 352 16 00 of op www.geldersarchief.nl.

Aanwinsten

Prof. dr. W.J.Th. Peters (Nijmegen), van wie wij in de vorige editie meldden dat hij ons *Romans and Batavians A Regional Study in the Dutch Eastern River Area* (1986) heeft geschonken, heeft onlangs de daarbij horende map met archeologische kaarten toegevoegd. Daarop is niet alleen heel duidelijk de geologische opbouw van het landschap te zien maar ook alle tot dan toe bekende archeologische vindplaatsen (ook die van Duiven en Groessen), vanaf de Late IJzertijd tot en met de Merovingische periode. Voorts

mochten wij van hem ontvangen: *Toegang tot het verleden* (1970) over de dorpen Ressen-Doornik, Bemmel, Haalderen, Gendt, Doornenburg en Angeren (**dus** ook Angeroyen en 't Loo); *Duiven in oude ansichten* (1976); *Geschiedenis van Huissen* (2000); *St. Martinuskerk van Oud-Zevenaar* (1997); het bijlagerapport bij de *Projectnota Verbetering Rijnbandijk dijkvak Kandia - Loo - Schans* (1996); een aantal bidprentjes en bijna antiquarische foto-portretjes. Alles bij elkaar een zeer bijzondere en vooral door het laatstgenoemde uit genealogisch oogpunt een waardevolle schenking.

Excursie naar Zutphen

Het is alweer even geleden maar we willen u het verslag van de zomer-excursie niet onthouden

Hoewel er een week lang regen voorspeld was voor het tweede weekend van juni, bleef het de zaterdag de 8ste de hele dag droog, warm en zonnig. Belangrijke bij een zometexcursie!

Naar Zutphen gingen we, nadat al in mei historicus dr. H. Demoed ons had voorbereid in een boeiende dialezing over het ontstaan en de historische ontwikkeling van de oude Hanzestad. Ook

die zaterdagmiddag was de heer Demoed onze gids, nu in een stadswandeling door het hart van Zutphen. Indrukwekkende monumenten, panden waaraan een merkwaardige geschiedenis is verbonden, bijzondere gevels, smalle straatjes en een hofje vol stilte ... de tocht bracht ons op plekjes die stuk voor stuk de moeite waard zijn. En waar je als haastige bezoeker van een stad nauwelijks aan toe komt. Zo krijg je een andere kijk op de versteende historie van een stad.

Nieuw - althans voor ons gezelschap - was de 'fluisterkar', een elektrisch aangedreven wagentje dat plaats biedt aan vijf passagiers. Daarmee konden nu ook mensen voor wie een lange stadswandeling bezwaarlijk is, deelnemen aan deze excursie.

Aan het einde van de middag viel het gezelschap uiteen: sommigen wilden nog even terug naar het centrum van de stad met z'n leuke winkeltjes, voor anderen was dat 'technisch' niet haalbaar. Dus werd in twee groepen afscheid genomen, nog een verfrissend biertje gedronken en daarna de thuisreis ondernomen. Maar wel voor iedereen met de herinnering aan een gezellige en zeer interessante middag.

DRINKERD BEERENS • GROESENEN

ISSN 0021-5549

